

MALMÖ HÖGSKOLA
LÄRANDE OCH SAMHÄLLE

Barn-unga-samhälle

Barndom och lärande
15 högskolepoäng, grundnivå

Föreställningar kring män i förskolan
Conceptions on Men in Preschools

Per Blomqvist
Robin Karlsson

Förskollärarexamen, 210 hp

Handledare: Sara Berglund
Examensarbete, 15 hp
2014-06-09

Examinator: Ylva Holmberg

Handledare: Sara Berglund

Förord

Vi skulle vilja börja med att tacka alla våra informanter, utan er hade vi inte kunnat genomföra vår studie. Tack för att ni tog er tid och var så engagerade i arbetet. Vi vill även tacka vår oerhört engagerade handledare Sara Berglund som både under arbetstid och på sin fritid, varit en stöttepelare under hela arbetets gång. Tack för all din feedback och för att du pushade och trodde på oss i både ned- och uppgångar.

Vi har tillsammans utfört alla intervjuer där vi sedan delat upp transkriberingen av den insamlade empirin. Arbetsfördelningen har vi försökt att dela lika genom att vi mestadels skrivit ihop, och av de avsnitt som vi skrivit var för sig har vi sedan träffats för att sammanställa texten tillsammans.

Per Blomqvist & Robin Karlsson

Abstract

Syftet med vår studie är att beskriva och analysera föreställningar och förväntningar som det finns kring män i förskolan och hur det kan upplevas att arbeta som man i förskolan. Hur de män som jobbar på en förskola behandlas och upplever sin vardag inom arbetslivet har vi tittat närmare på. Som metod för att utföra detta har vi använt oss av kvalitativa intervjuer av tre manliga och en kvinnlig pedagog. Resultatet av vår studie visar att manliga och kvinnliga pedagoger blir olika bemötta av både sina kollegor och barnen i det sociala samspelet. Men även tilldelningen av arbetsuppgifter kunde skilja sig åt beroende på pedagogens kön.

Slutsatsen vi kunnat dra av vår studie är att det överlag finns det en positiv inställning till män i förskolan. Trots den positiva inställningen upplevde männen i studien ett behov av att anpassa sig till verksamheten och motbevisa negativa föreställningar. Männen upplever att de har något att bevisa som förskollärare, det räcker inte att ”bara” tycka om barn som förklaring till sitt yrkesval.

Nyckelord: Anpassning, Föreställningar, Förväntningar, Könroller, Manliga pedagoger

Innehållsförteckning

Förord.....	1
Abstract.....	2
1 Inledning.....	6
1.1 Samhällsdebatten.....	6
1.2 Verksamheten.....	7
1.3 Syfte och frågeställningar.....	7
2 Teoretiska utgångspunkter och tidigare forskning.....	8
2.1 Tidigare forskning.....	8
2.1.1 Manliga förskollärare.....	8
2.1.2 Jämställdhetsarbete i skola och förskola.....	10
2.2 Föreliggande studie i relation till tidigare studier.....	12
2.3 Teoretiska utgångspunkter.....	12
2.3.1 Kön/Genus.....	12
2.3.2 Könnsrollen.....	13
2.3.3 Könsstrukturer/könsmönster.....	14
3 Metod.....	15
3.1 Metodval.....	15
3.2 Urval.....	15
3.3 Genomförande.....	16
3.4 Bearbetning/analysmetod.....	17
3.5 Etiska överväganden.....	17
4.1 Mannen i arbetslaget.....	19
4.2 Manliga aktiviteter.....	21
4.3 Mannen som resurs.....	22
4.4 Anpassning och oro.....	24
4.5 Sammanfattning.....	26

4.5.1 Vår frågeställning.....	28
5 Diskussion.....	30
5.1 Metoddiskussion.....	30
5.2 Resultatdiskussion.....	31
5.3 Vidare forskning.....	33
Referenslista.....	34
Bilaga 1.....	36

1 Inledning

”Det är enkel matematik, ju fler män på förskolan, desto fler övergrepp blir det” säger Joakim LaMotte i en radiodebatt kort efter att ett pedofilfall uppmärksammats på en förskola utanför Kalmar. En 21-årig manlig vikarie förgrep sig på ett flertal barn, vilket skapat stor debatt i Sverige.

1.1 Samhällsdebatten

I sociala medier pågår diskussioner kring män och deras roll i förskolan där det tydligt går att urskilja två kategorier av uppfattningar och åsikter, som står i stark motsättning till varandra. Den ena sidan vill mer eller mindre förbjuda män från att arbeta i förskolan med tanken att om ett barn kan räddas från övergrepp så är det värt att utesluta männen från förskolan även om de skulle känna sig kränkta. De anser att barnens säkerhet och välmående går före mäns rätt att arbeta med barn. De ser män i förskolan som ett hot och riskmoment. På familjelivs internetforum (<http://www.familjeliv.se/Forum-4-362/m72946090.html>) läser vi om en förälder som har krävt att ingen manlig pedagog ska få byta blöja på hennes barn och förskolan hade accepterat hennes begäran. Hon försvarar det med att hennes barn är det viktigaste av allt och då spelar det ingen roll om någon skulle bli kränkt av hennes agerande. En kvinna på samma forum skriver att det är bättre att ta bort risken helt genom att utesluta män från att arbeta i förskolan då männen är de som utgör majoriteten av alla övergrepp. Hon berättar att hon är för jämställdhet på alla plan utom när det kan påverka hennes barns säkerhet.

Den andra kategorin utgörs av de som ser män som en tillgång och resurs i förskolan. De anser att män kan bidra med något som saknas i en kvinnodominerad verksamhet och att männen blir förebilder för barnen. Ett motargument som dessa företräder och som ofta dyker upp i debatten är att det inte är män som begår övergrepp utan det är individer. En debattör menar att det inte alls är enkel matematik, fler män skulle inte automatiskt innebära fler övergrepp. Ett argument som flera använt är att om det arbetade fler män på förskolor så skulle pedofiler inte våga söka sig dit.

Vissa menar även att män kan ha lättare att upptäcka varningssignaler hos andra män och då kunna sätta stopp för eventuella övergrepp.

Vi beskriver här en generell samhällsbild av mannen i förskolan för att skapa en förståelse hos läsaren kring vilka föreställningar eller förväntningar det finns på män i förskolan. Vår studie syftar till att undersöka hur dessa föreställningar och förväntningar kan upplevas av de som arbetar eller har arbetat i förskoleverksamheten.

1.2 Verksamheten

Från förskoleverksamheten har vi inte upplevt samma uppdelning av åsikter utan av de pedagoger och föräldrar som vi själva mött under både studien och tidigare tillfällen, har majoriteten haft en positiv inställning till män i förskolan. Utifrån vår egen erfarenhet av att arbeta i förskolan har vi upplevt att det är vanligt att bli bemött med kommentarer som ”vad roligt med en kille, det behövs verkligen” av både föräldrar och anställda men det kommer sällan en förklaring till varför. Att barnomsorgen är och har varit ett kvinnodominerat yrke, är förmodligen en av anledningarna. Däremot har vi märkt att även om inställningen från verksamhetens perspektiv oftast är positiv så finns det negativa föreställningar kring män även hos de anställda. Vi har också lagt märke till att fördelning av arbetsuppgifter kan se olika ut för män och kvinnor och vissa menar att män lätt kan ”glida på en räkmacka”.

1.3 Syfte och frågeställningar

Vi har som syfte med vår studie att beskriva och analysera föreställningar och förväntningar som det finns kring män i förskolan och hur det kan upplevas att arbeta som man i förskolan.

Våra frågeställningar är:

- Vilka föreställningar och förväntningar finns kring män i förskolan?
- Hur kan det upplevas att arbeta i förskolan som man?

2 Teoretiska utgångspunkter och tidigare forskning

I detta avsnitt kommer vi att beskriva tidigare forskning som gjorts rörande föreställningar kring män i förskolan och hur de upplever sitt yrkesval. Vi kommer även att beskriva de teoretiska utgångspunkter som vi kommer använda oss av i vårt resultat och analyskapitel.

2.1 Tidigare forskning

Vi kommer här beskriva och lyfta fram tidigare forskning som berör vårt ämne.

2.1.1 Manliga förskollärare

Havung (2000) hade som syfte att beskriva och analysera manliga förskollärares arbete som underrepresenterat kön i förskolans dagliga verksamhet. Hon har gjort en kvalitativ studie där empirin samlades in genom intervjuer och observationer.

Resultatet av studien beskriver att förskolans kultur uppfattas som kvinnligt könsmärkt. Verksamhetens innehåll, arbetssätt och den fysiska miljön visade sig vara starkt kvinnoimpregnerad. Det visade sig att de fjorton manliga förskollärarna i studien var väldigt nöjda med verksamheten som den är och den kritik som uttrycktes var sparsam och riktades mot den kvinnliga miljön, som förskolan uppfattas vara.

Enligt de manliga förskollärarna borde man utnyttja det faktum att båda könen finns i verksamheten och de menar att barnen behöver både manliga och kvinnliga förebilder. En av deltagarna i studien säger i en intervju att han har vissa erfarenheter som inte kvinnor har och tvärt om. Han fortsätter med att beskriva hur ett arbetslag med både kvinnor och män breddar barnens upplevelser framförallt kring könsroller. Barnen växer upp och ser att män kan ta hand om barn och göra alla möjliga saker som byta blöjor och torka bord. Utifrån detta tolkar Havung

(2000) att män är viktiga i förskolan just för de är män. Hon menar att kvinnor och män kompletterar varandra, både med sin särart och med sin förmåga att göra samma saker.

Havung (2000) menar att förhållningssätten är situationsbundna och anpassade till vad situationen kräver. Under aktiviteter som att baka, sy och väva framträdde det ett förhållningssätt hos de manliga pedagogerna att hålla sig undan från aktiviteterna. Men vid tillfällen där det krävde att den manliga personalen hjälpte till, så gjorde man det. Enligt Havung (2000) så har kvinnorna en översiktsposition och att ordvalet *hjälper till* anger könpositionerna. Hon menar att kvinnan har överblicken och bjuder in mannen när det behövs.

I leken skriver Havung (2000) att männens förhållningssätt utmärktes av kunnighet och vilja till lek då männen aktivt deltog i barnens lekar. Männen uppvisar ett självsäkert beteende i leken till skillnad från omvårdnad- och rutinsituationer där de var mer passiva och förhöll sig till kvinnornas rådande ordning. De manliga förskollärarnas uppfattningar var att kvinnornas förhållningssätt utmärktes av ordning och reda, medan männen ansåg sig själva som mer flexibla men även att de hade en tendens att vara slarviga.

Birgerstam (1997) har fokuserat på att undersöka om det finns kompetenser som är könsspecifika. Finns det skillnader mellan kvinnliga och manliga förskollärares yrkeskompetens? Hennes empiri grundade sig i dagböcker av både manliga och kvinnliga pedagoger som de sedan diskuterade i gruppssamtal. Deltagarna i hennes studie hade alla minst fem års erfarenhet av förskolläraryrket. Resultatet av Birgerstams (1997) studie visar på att den övergripande målsättningen hos manliga och kvinnliga pedagoger är väldigt lika. Goda föräldrarelationer och ett glädjefullt arbete i arbetslaget och med barnen var något som båda könen strävade efter.

Skillnader mellan det manliga och kvinnliga som Birgerstams (1997) studie visade på var hur kvinnor och män tenderade att prioritera målen olika och de använde sig av olika metoder för att uppfylla dem. Kvinnor var mer människo- och relationsinriktade medan männen mer sak- och uppgiftsinriktade. Kvinnorna i studien definierade en del av sin kompetens genom förmågan att skapa goda relationer mellan sig och andra och att kunna tillfredsställa andras behov och vikten av att lära barnen just detta. Utöver det visade det sig att språkbehärskning var viktigt för kvinnor

och det bidrog till att barns språkutveckling blev centralt för de kvinnliga pedagogerna. Männens definierar istället en stor del av sin kompetens efter vad de gör och framförallt vad de gör tillsammans med barnen. Studien visade på att män vill leda aktiviteter med barn såsom spela fotboll, bygga kojor, göra en utflykt och liknande projekt. Prestationer och praktiska färdigheter var något som visade sig i könsmönstret att männen värdesatte. Dock såg de inte det som själva målet med hela verksamheten utan de ville uppnå olika mål genom handling.

Problem som kom upp i studien menade Birgerstam (1997) var hur männen kunde tycka att kvinnor krånglar till det och saker tar längre tid än det behöver på grund av kvinnors behov av att prata kring det. Kvinnorna kunde bli irriterade på mäns fokus på praktiska aktiviteter och hur de utför sina projekt efter vad som intresserar dem själva. Även om studien visar på skillnader mellan kvinnor och män som grupp poängterar Birgerstam (1997) att de kan vara små om man jämför med skillnader mellan individer inom könen. Det finns ingen tydlig gräns mellan de sociala och psykologiska könen trots att det finns två olika biologiska kön. Varken kvinnor eller män är ensidigt kvinnliga eller manliga, som individ behöver man inte följa könsrollen till fullo.

2.1.2 Jämställdhetsarbete i skola och förskola

Wedin (2009) har undersökt hur ett framgångsrikt jämställdhetsarbete i skola och förskola kan bedrivas. Hon poängterar hur ett aktivt jämställdhetsarbete bland de vuxna främjar lika rättigheter hos barnen, barnen ser de vuxna som förebilder och tar efter deras sätt att agera. Hon fortsätter med att beskriva att det aktiva arbetet bland annat ska främja en jämn fördelning av kvinnor och män på arbetsplatsen.

Enligt Wedin (2009) innebär jämställd rekrytering oftast att öka andelen män till arbetsplatsen. Utifrån detta poängterar hon att det är viktigt att vara klar över varför det är så angeläget att anställa män annars menar hon att risken kan bli att de traditionella könsrollerna istället förstärks. Ett argument som Wedin (2009) nämner är vanligt när det kommer till att rekrytera fler män är att barnen behöver manliga förebilder, framför allt pojkarna för sin identitetsutveckling. Ytterligare ett argument som tas upp är hur män behövs för att kunna bidra med vad Wedin kallar typiska manliga egenskaper så som att till exempel spela fotboll.

Wedins (2009) problematisering utav rekryteringen är att det skapar ett ”tänk” att de nuvarande anställda kvinnorna saknar egenskaper som är önskvärda, att de män som rekryteras skulle då bidra med något som kvinnor inte har. Denna problematisering tror Wedin (2009) ökar uppdelningen av vad som anses vara kvinnliga och manliga sysslor och leder snarare till ojämställdhet. Förutom det tror Wedin (2009) att det kan bidra till att män inte söker sig till förskolan. Hon skriver ”De vill inte bli betraktade som könsstereotyper utan som de individer de är.” (Wedin, 2009, s.39)

Wedin (2009) menar istället att arbetet med att få in fler män i förskolan måste ske genom att sträva efter att bryta könssegregeringen på arbetsmarknaden. Att visa att män kan arbeta i yrken som traditionellt har varit kvinnodominerade.

Arvidsson och Öhman (1999) har problematiserat jämställdhet i förskolan utifrån en studie om jämställdhetsplanen i Majorna i Göteborg. Tio kvinnor hade blivit intervjuade kring vilka skillnader de upplever att jobba med en manlig eller kvinnlig kollega. Att stämningen ändras var det många som påpekade, även att män tillför andra samtalsämnen och ser på saker annorlunda. De kvinnliga pedagogerna valde att lyfta fram temaarbete där de menade på att de manliga kollegorna hade en annan arbetsform och påverkade genom att bidra med teknik och snickeri. Arvidsson och Öhman (1999) menar att de yttranden som kvinnorna gjort kring temaarbete kan tyda på att de har föreställningar kring hur vissa saker ska utföras. Att i till exempel idrottsaktivitet och teknik upplevs männens sätt att utföra aktiviteterna bättre än deras eget.

De män som blev intervjuade i studien berättade alla att de bemötts positivt och blev välkomnade av sina kvinnliga kollegor. Dock nämner de att det råder kvinnliga värderingar på förskolan och detta kan bidra till att de män som kommer in i förskolans värld kan känna sig främmande eller få roller som är svåra att leva upp till. Det viktigaste som de flesta av männen i intervjuerna tyckte var att olikheter tillåts och att män och kvinnor kompletterar varandra.

2.2 Föreliggande studie i relation till tidigare studier

Den tidigare forskning som vi presenterat har fokuserat på att analysera skillnader och likheter mellan män och kvinnor men också hur de kompletterar varandra i yrkeslivet. Vår studie fokuserar på föreställningar kring män i förskolan och hur det kan upplevas att arbeta som man i förskolan. I de ovan beskrivna studierna har empirin samlats in med hjälp av observationer, färdiga dagböcker och intervjuer och gruppsamtal. Forskarna i nämnda studier kombinerade två av dessa insamlingsmetoder där de utgick från ett insamlat material som de sedan diskuterade i intervjuer eller gruppsamtal. I förhållande till de andra studierna har vi tagit avstånd från observationer. Vi har istället valt att endast lägga fokus på intervjuer, där informanterna kan beskriva utifrån deras perspektiv. Anledningen till detta är att vi är mest intresserade av att studera vilka föreställningar och förväntningar det kan finnas kring män i förskolan.

2.3 Teoretiska utgångspunkter

Vi kommer i denna del att beskriva de begrepp som vi tolkat, analyserat och kategoriserat vår empiri med.

2.3.1 Kön/Genus

Forskning som har kön som perspektiv har fokus på förhållandet mellan könen. Kön ses som en grundläggande struktur i samhället, därav används begreppet kön som en analyserande kategori. Dock är begreppet omdiskuterat för det anses svårt att skilja på vad som är kulturellt betingat eller biologiskt (Forsberg, 1998).

Många genusforskare beskriver genus som något kulturellt betingat som skapas i relationer med andra i socialt samspel. Lundahl (2001) tar upp begreppet trivselfaktorn. Hon menar att flera undersökningar visar att en jämställd arbetsplats med båda könen ungefär lika representerade är trivsammare än en könssegregerad arbetsplats (Lundahl, 2001). Enligt Wedin (2009) betecknar genus de föreställningar som finns kring manligt och kvinnligt i samhället. Genus blir en norm

som vi bekömar vår omvärld med och oftast sker det helt omedvetet (Wedin, 2009). Med det menar hon att när vi möter människor, ser vi först och främst personen som man eller kvinna och därefter individ.

I relation till det Wedin säger, använder Tallberg Broman (2002) sig av begreppet genusgränser. Genusgränserna bestämmer vad som anses vara manligt och kvinnligt, till exempel att män anses ha större intresse eller kunskap för hantverk medan kvinnor skulle vara bättre lämpade att arbeta inom vård och omsorg. Detta är historiskt djupt präglade föreställningar som gått i arv under flera generationer och överträdelser av dessa gränser kan anses som omanligt eller okvinnligt.

Svaleryd (2005) förklarar att de traditionella föreställningarna kring manligt och kvinnligt påverkar oss att skilja människor och deras beteende åt beroende på kön. Hon menar att de föreställningarna leder till förutfattade meningar om hur vi borde bete oss beroende på vilket kön vi har. Svaleryd (2005) förklarar vidare att detta medför begränsningar för män och kvinnor eftersom handlingsmönster för vad som är möjligt ofta inkluderar föreställningar.

I vårt examensarbete använder vi oss av begreppet genusgränser för att analysera skillnader mellan manliga och kvinnliga pedagoger.

2.3.2 Könsrollen

Det finns en stor mängd forskning kring könsroller där många vill koppla skillnader mellan könen till biologiskt anlag, till exempel att män är bättre på hantverk och kvinnor bättre på barnomsorg. Connell (1999) menar däremot att könsskillnader i alla mätbara områden är väldigt små eller inte existerar alls. De skillnader som är betydligt större är de mellan olika sociala situationer, som rättfärdigas genom tron på psykologiska skillnader.

Könsroller är de normer som används för att beskriva vad som är kvinnligt eller manligt. När dessa normer tar plats i verksamheten och påverkar fördelningen av arbetsuppgifter efter kön eller personlighetsdrag kallar Holter (1973) detta för könsdifferentiering (Holter, 1973).

Att dela in arbetsuppgifter efter kön är kopplat till föreställningar om maskulint och feminint. Dessa föreställningar är byggda på kulturella uppfattningar om vad som anses naturligt beteende hos kvinnor och män. I förskolan kallar Havung (2000) sysslor som att skruva ihop hyllor eller sätta i glödlampor för vaktmästarsysslor. Sysslorna relateras till fysisk styrka och tekniskt kunnande och utifrån det menar hon att det relateras till män.

I vårt examensarbete använder vi oss av begreppen könsroller, könsdifferentiering och vaktmästarsysslor för att analysera manliga aktiviteter i förskolan. Med hjälp av begreppen förklarar vi hur arbetsfördelningen på förskolan kan se ut.

2.3.3 Könsstrukturer/könsmönster

Enligt Hedlin (2006) syftar begreppet könsstrukturer att samhället ordnas efter speciella könsmönster. Att det är samhällets ramar och normer som bestämmer vad som anses vara acceptabelt och normalt. Män ska finnas på vissa områden och kvinnor på andra, att barn bara skulle kunna tas hand av kvinnor sågs enligt Hedlin (2006) som en självklar sanning en gång i tiden. Män sågs då heller inte tillsammans med små barn. I motsats till detta ansågs också att det var självklart att en chef skulle vara av manligt kön vilket ledde till att det inte var många kvinnor som blev chefer. Hedlin (2006) fortsätter med att förklara hur människor rättar sig efter det som anses vara normalt i sin egen kultur. Det kan kopplas till det som Havung (2005) kallar för genuskontrakt. Hon menar att i varje samhälle finns det kontrakt som är kulturellt nedärvda överenskommelser vilket bidrar till att yrken blir könsmärkta.

Vi kommer i vårt examensarbete använda oss av begreppen könsstrukturer och genuskontrakt för att analysera föreställningar kring män i förskolan.

3 Metod

I metodavsnittet kommer vi först att presentera vårt *metodval*. Därefter beskrivs undersökningsgruppen under rubriken *urval*, vårt tillvägagångssätt presenteras under *genomförande* och hur vi analyserat empirin beskrivs under *bearbetning/analysmetod*. Kapitlet avslutas med de *etiska överväganden* vi har tagit.

3.1 Metodval

Vi har valt att använda oss av kvalitativ metod för att skapa oss en förståelse kring föreställningar kring män i förskolan och hur män själva upplever det. Alvehus (2013) förklarar att en kvalitativ metod har fokus på resultatets betydelse till skillnad från en kvantitativ metod där forskaren analyserar materialet statistiskt. Intervjuerna vi genomförde var semistrukturerade vilket innebär att vi utgått från vissa grundfrågor och sedan ställt följdfrågor på det som samtalet fört oss vidare till (Alvehus, 2013, s.83). Alla våra grundfrågor var alltså förutbestämda och ställdes likadant i alla intervjuerna (se bilaga 1). Dock skiljde sig följdfrågorna åt beroende på informanternas svar. Informanterna var eller har alla varit pedagoger inom förskolan.

För att dokumentera intervjuerna använde vi oss av en smartphones inspelningsfunktion där vi i förväg fick godkännande att spela in intervjuerna. Vi transkriberade intervjuerna och byggde vår analys på detta material.

3.2 Urval

En intervju genomfördes på Malmö Högskola och de resterande tre gjorde på två förskolor. I vår studie har vi intervjuat fyra pedagoger som är eller har varit aktiva inom förskolan. Utav de fyra var en av kvinnligt kön och de resterande manligt. De fyra pedagogerna har olika tjänster. En var vikarierande barnskötare som vi kommer kalla Klas, en anställd barnskötare som vi kallar Erik, en tidigare anställd förskollärare Mats och en nuvarande förskollärare som vi kommer att kalla Stina. De hade olika mycket erfarenhet av att arbeta i förskolan, från den vikarierande

barnskötaren som jobbat i ett halvår till den före detta förskolläraren som utbildade sig på 70-talet och arbetade i förskolan i över 20 år. Tre av informanterna kommer från två förskolor som vi båda är bekanta med sedan tidigare och den före detta förskolläraren Mats är nu adjunkt på Malmö Högskola.

Namn	Klas	Erik	Stina	Mats (Olsson)
Förskola	B	A	B	(Adjunkt, Malmö Högskola)
Tid I yrket	0.5 år	1 år	11 år	25 år
Utbildning	Barnskötare (vikarie)	Barnskötare	Förskollärare	Förskollärare

Vi har syfte att skapa en bild av hur några individer upplever sin vardag och vilka föreställningar och förväntningar det finns kring män i förskolan. Därför valde vi att fokusera på längre intervjuer med varje individ för att få mer djupgående åsikter och tankar från informanterna. Från början var tanken att intervjua fem manliga pedagoger, men då två lämnade återbud så valde vi att inkludera Stina, en kvinnlig förskollärare. Vår ursprungliga tanke var att vi ville höra hur de män som själva arbetar i förskolan upplever sin vardag. När vi inkluderade Stina tänkte vi att det skulle ge oss ett bredare perspektiv, men i efterhand insåg vi att det nog hade varit ännu bättre om vi haft en jämnare fördelning, alltså tre manliga och tre kvinnliga pedagoger. Vi hade fått fler informanter och en större bild av kvinnors perspektiv kring ämnet vilket hade ökat studiens trovärdighet.

3.3 Genomförande

Vi bestämde oss för att använda intervjuform för att samla in vår empiri och vi kontaktade de två förskolorna via e-mail, och fick då godkännande att komma dit och genomföra våra intervjuer. Vi hade redan tänkt oss vilka vi skulle intervjua på respektive förskola, då vi vid tidigare tillfällen diskuterat ämnet med dessa pedagoger.

När vi var på plats valde vi att utföra intervjuerna i en lugn och trygg miljö där vi hade möjlighet att diskutera frågorna utan störande moment. Med de tre pedagogerna som idag är aktiva i förskolan, valde vi att utföra intervjuerna på förskolorna med tanken om att de skulle vara kvar i sin yrkesroll och därför lättare kunna relatera till våra frågor. Miljön för Mats intervju var också lugn och trygg men utfördes på Malmö Högskola.

Informanterna blev informerade i förväg att vi tänkt spela in intervjuerna och att de skulle användas i ett examensarbete och poängterade tydligt att de skulle framställas anonymt. Eftersom Mats hade varit svår att hålla anonym i texten på grund av hans nuvarande yrke som adjunkt på Malmö högskola och då han är en offentlig profil som ofta debatterar kring ämnet, valde vi att fråga om tillåtelse att använda hans riktiga namn. Intervjuerna vi genomförde varade mellan cirka 40 till 60 minuter beroende på hur mycket diskussion som kom upp.

3.4 Bearbetning/analysmetod

Vår empiri bestod av de fyra intervjuer som vi gjorde på de två förskolorna och Malmö Högskola. Vi transkriberade alla intervjuer ordagrant, bearbetade dem och sållade ut det vi hade användning av. Utifrån intervjuerna har vi kopplat vårt resultat till teorier om kvinnligt och manligt. Vi har inte använt oss av en allmän teori som omfattar hela vårt arbete utan istället mer specifikt använt begrepp som hjälp till analysen av empirin. Vi har med hjälp av begreppen kunnat kategorisera vårt resultat och använt dem för att kunna erbjuda tolkningsmöjligheter.

3.5 Etiska överväganden

I kontakten med informanterna kände vi att det var av stor vikt att de skulle känna sig delaktiga. Vi anser att de är med och skapar mening och påverkar resultatet av vår studie. Med detta i baktanke var det angeläget för oss att de vi intervjuade var väl införstådda i vårt syfte. Därför kontaktade vi förskolorna i förväg och berättade att vi tänkt komma ut och intervjuas. Utöver det berättade vi innan intervjuerna för varje individ om syfte och våra frågeställningar och vad vi ville få ut av den här studien. De fick ta del av våra frågor innan vi började intervjun, vi kände att det skulle få dem mer insatta och skapa en trygghet innan intervjun började.

Utöver informanternas delaktighet har vi utgått ifrån Vetenskapsrådets forskningsetiska principer (2002). All vår genererade empiri har vi enligt *konfidentialitetskravet* valt att förvara säkert på ett sådant sätt att obehöriga inte kan ta del av den. Detta har vi gjort för att skydda både förskolorna och informanternas anonymitet, de har fått fiktiva namn i studien för att inte kunna spåras, bortsett från Mats. Enligt *informationskravet* blev informanterna informerade om deras roll i studien och hur deras deltagande är frivilligt och att de hade möjlighet att avbryta när de ville. Vi var noga med att enligt *samtyckeskravet* få samtycke från varje individ vi intervjuade. Först och främst att intervjuas men även att använda oss av ljudupptagning och transkribera och använda oss av det i vår studie. Slutligen poängterade vi enligt *nyttjandekravet* att all insamlad information endast kommer användas för vår studie, den kommer inte lämnas eller lånas ut för något annat än vårt vetenskapliga syfte.

4 Resultat och analys

Utifrån genererad empiri har vi valt att dela upp vårt resultat i fyra kategorier och det är utifrån dessa fyra kategorier som vi kommer presentera vårt material.

- *Mannen i arbetslaget* syftar till att beskriva hur manliga pedagoger kan påverka arbetslaget och hur män själva upplever sin roll i arbetslaget.
- *Manliga aktiviteter* syftar till förväntningar det kan finnas kring mäns aktiviteter i verksamheten och vilka föreställningar männen själva har kring deras aktiviteter.
- *Mannen som resurs* syftar till vad män kan anses tillföra till verksamheten och vad det skulle kunna innebära med fler män i förskolan.
- *Oro och anpassning*: syftar till att lyfta fram tankar kring hur det kan upplevas att arbeta som underrepresenterat kön i förskolan, vad det kan innebära och leda till.

I slutet på kapitlet kommer vi att kort sammanfatta den generella bilden av vårt resultat i varje kategori och koppla resultatet till vår frågeställning.

4.1 *Mannen i arbetslaget*

Alla de vi intervjuat hade en överlag positiv inställning till män i förskolan. Stina som jobbar som förskollärare tycker att arbetslagen ska vara mixade könsmässigt, ”Det hade varit en dröm att alla arbetslag ska vara mixade för det behövs ju fler män”. Hon berättar att ”det blir gärna lite tugg och skvaller när det är en bunke tjejer, det blir kackel i en hönsgård”. Att Stina känner så kan förklaras med det Lundahl (2001) kallar för trivselfaktorn. Lundahl (2001) menar att flera undersökningar visar att en jämställd arbetsplats med båda könen ungefär lika representerade är trivsammare än en könssegregerad arbetsplats. Erik och Klas berättade att de ofta fått höra av de kvinnliga pedagogerna när de kom som ny till en förskola, att det blev mindre skvaller. Samtidigt

påstod de själva att det blev mycket skvaller ändå och menade att män skvallrar minst lika mycket som kvinnor. Erik berättade: ”Eh jaa det är väl det man får höra från början, sen blir det ju att det bli lika mycket skvaller ändå, män skvallrar lika mycket ändå i slutändan.” Enligt Tallberg Broman (2002) kan denna förutfattade mening ha att göra med genusgränser. Genusgränserna bestämmer vad som anses vara manligt och kvinnligt, att det i detta fall finns en föreställning om att kvinnor skulle skvallra mer än män.

När det kommer till arbetsuppgifter i arbetslaget så upplevde Stina att, som hon uttryckte det, män ibland ”glider på en räkmacka”, något som även Mats kände igen sig i. De slipper vissa arbetsuppgifter just för de är av manligt kön. Ofta är det de tråkiga bitarna som att byta blöjor eller torka borden efter maten osv, men Stina kunde själv inte sätta fingret på varför det blev så. Enligt Holter (1973) kan denna fördelning av arbetsuppgifter ha att göra med könsdifferentiering, vilket betyder att det föreligger en systematisk fördelning av arbete och karaktärsdrag efter kön och att könsdifferentieringen innehåller en normuppsättning som kräver att individer med givna egenskaper ska utföra vissa uppgifter. Havungs (2000) förklaring till detta i sin studie syftar till att kvinnors sysselsättningar på förskolan framför allt är förknippade med alla rutin- och omvårdnadssituationer och att männens deltagande i dessa situationer förstärker uppfattningen om att sysselsättningarna tillhör kvinnorna. I hennes studie uttryckte männen att de *hjälper till* i situationerna och då menar Havung (2000) att uttrycket *hjälper till* också bestämmer vem som har huvudansvaret i situationen, i detta fall kvinnorna.

Något Mats och Erik påpekade i intervjuerna var att som man krävs det inte mycket för att få beröm för något du gjort. Mats förklarade att han fick mycket beröm och kärlek utan att behöva prestera något och att det kunde bli ett slags förtryck. Han uttryckte att ”det kan bli att man börjar lida av ”jagförstoring”, att man får fel självbild och det är nedbrytande för karaktären.” Erik förklarade det så här ”man får lite extra plus i kanten för man är kille. Man blir bättre som kille på avdelningen just för man är kille.” Tanken om att män lättare får beröm kan förklaras med Wedins (2009) teori, att genus blir en norm som vi bekömar vår omvärld med. När vi möter människor, ser vi först och främst personen som man eller kvinna och därefter individ (Wedin,

2009). Både Mats och Erik får alltså beröm för att de är män, de blir inte sedda som individer. Deras handlingar bedöms utifrån deras kön och inte deras individuella förmågor.

4.2 Manliga aktiviteter

I vår intervju med Erik nämner han att till en början är det ofta pojkarna som söker sig till honom. Han berättade att som ny på avdelningen fick han lättare kontakt med pojkarna jämfört med flickorna i barngruppen. Han upplever sig oftare bli inbjuden till att leka med bilar eller bygg och konstruktion än mamma, pappa barn lek.

Erik berättade hur sysslor som att sätta upp hyllor eller skruva i glödlampor ofta föll på honom. Vi tolkar det som att han blivit tilldelad det som Havung (2000) kallar för vaktmästarsysslor. Han upplevde att det var lättare att hamna i en "manlig" roll när det gällde val av aktiviteter. Han fick ofta ta uppgifter som att gå och bygga med barnen och sparka boll men sällan sätta sig och göra pärlplattor eller liknande pyssel. Det Erik berättar kan förklaras med det som Tallberg Broman (2002) kallar för genusgränser, att det är historiskt präglade föreställningar som bestämmer vad som anses vara manligt och kvinnligt. Till exempel att män anses ha större intresse eller kunskap kring hantverk och bollsporter och därmed skulle vara bättre lämpade att utföra sådana aktiviteter.

Erik själv trodde att det berodde på en "uppväxtnorm" som han själv uttryckte det, där barnen blivit formade och påverkade av sin omgivning men även av barnprogram och barnreklamer. Att han upplevde sig lättare få kontakt med pojkarna än flickorna menade han kunde bero på sin egen uppväxtnorm. Han antog sig ha samma intressen som pojkarna och hade därför svårt att komma underfund med vad han kunde leka med flickorna för att få deras förtroende. När Erik varit på andra avdelningar på sin arbetsplats nämner han att flickorna haft mycket svårare att ty sig till honom än vad pojkarna haft och enligt honom kunde det ha med igenkänning att göra.

Även Klas upplevde att pojkarna tycktes ha lättare för att bjuda in honom till aktiviteter och oftast handlade om att bygga med lego eller spela fotboll. Han upplevde att flickorna kändes mer självständiga och menade "de har ju sitt pyssel och brukar klä ut sig och göra teater". Men han

förklarade också att även flickorna bjuder in honom ibland men att det då oftast var till något sällskapsspel.

Att både Erik och Klas upplevde att det var lättare att få kontakt med pojkarna i barngruppen kan förklaras med det som Odelfors (1998) beskriver, att flickor och pojkar bemöts på olika sätt av vuxna, men också att flickor och pojkar anpassar sig till öppna och dolda regler på olika sätt. Vi tolkar det som att Erik och Klas själva förhåller sig annorlunda till flickorna och pojkarna och anledningen att de upplevde att pojkarna hade lättare för att ta kontakt med dem kunde bero på att de själva kände sig mer bekväma att ty sig till pojkarna. Odelfors (1998) beskriver också pojkar som dominerande och därför får de mer uppmärksamhet medan flickor är mer välanpassade. Detta skulle också kunna vara en anledning till hur Erik och Klas upplevde situationen, att pojkarna tar för sig mer och därför tycks ha lättare att söka deras kontakt.

Mats ansåg att barnens lekar inte var könsneutrala utan att de var präglade av den enkönade verksamheten med kvinnliga sånger och pyssel som han menade behövde utmanas på många plan. Han berättade att när han började arbeta i förskolan var pojkarna inte särskilt intresserade av den verksamheten som han och hans kollegor drev ”Dom stack ju helst ut och helst så långt bort från pedagogerna och långt in i buskarna och där hade de jätteroligt”. Mats tolkning av detta var att pojkarna inte litade på pedagogerna och kände att deras intressen hade låg status. Det kan förklaras med det som Odelfors (1998) skriver, att pojkarna söker sig till varandra och lämnas mer i fred av pedagogerna. Hon menar att pojkar drar sig undan kvinnovärlden och bygger upp sin identitet genom att vara annorlunda (Odelfors, 1998).

4.3 Mannen som resurs

Stina påpekar i intervjun att det är positivt för bland annat barnens skull med män i förskolan. Hon tycker att barnen behöver manliga pedagoger, det blir andra lekar. ”Även om man inte tänker på att man är olika så är det ändå olika typer av lekar när en manlig pedagog kör igång där ute. Det blir mycket fotboll och det som man tänker är typiskt grabbigt”. Det som Stina säger kopplar vi till det som Havung (2005) skriver, att som manlig pedagog blir du exklusiv och förväntas bidra med andra saker än de kvinnliga kollegorna. När vi pratade med Klas om hur han

kände kring frågan om män tillför något som saknas på förskolan berättar han om hur han brukar aktivera barnen fysiskt. Han nämner just fotboll som han ofta spelade med barnen, och att det blev väldigt positiva reaktioner hos både barnen och föräldrarna. Birgerstams (1997) studie visade att männen i förskolan definierade en stor del av sin kompetens efter vad de gör och framförallt vad de gör tillsammans med barnen. Vi kan känna igen Birgerstams (1997) resultat i det som Klas säger. Det han ansågs tillföra var det han gjorde med barnen. Att han nämner fysiska aktiviteter tolkar vi var för att det blev väldigt populärt men också att han ansåg att det var betydelsefullt.

Klas kände också att han kunde få en sorts fadersroll till barnen, och att barnen lyssnade mer på honom vid tillsägelser än sina kvinnliga kollegor. Det gällde framför allt tillsägelser till pojkar uttryckte han och förklarade det med ”när de är busiga och jag ryter till så kanske de ser mig som en pappafigur och slutar, men de har lätt för att busa vidare när en kollega säger till dem”. Det som Klas kände kan tolkas utifrån det Havung (2000) tar upp i sin studie, att det finns könsrelaterade skillnader i mäns och kvinnors förhållningssätt till barnen. Hon menar att män hör ihop med respekt och att kvinnor har till vana att tjata vilket gör att barnen tillslut inte lyssnar (Havung, 2000). I relation till det Havung (2000) säger, förklarar Odelfors (1998) att pojkar är mer provocerande mot ett kvinnodominerat arbetslag än arbetslag där män är representerade. Varför det ser ut så här menar hon kunde vara för att barnen ger män högre status och på grund av det visar mer respekt (Odelfors, 1998).

Under intervjuerna diskuterade vi också vad det skulle kunna innebära för framtiden om fler män började arbeta i förskolan. Stina var övertygad om att det skulle påverka yrkets status och menade framför allt att lönerna hade höjts med den anledningen att ”män går inte in på vilken lön som helst, och då höjer de lönen för alla så småningom”. Hon nämnde också att ”även om det kan kännas orättvist att en nyexaminerad man får högre lön än mig som jobbat i 10 år så får jag ett bra förhandlingsläge till nästa år”. Däremot menade Mats att kvinnor som säger att ”det är bra att det kommer in fler män för då höjs lönen” var ett självförakt från kvinnornas sida. Han säger i intervjun att han anser att många av de kvinnor som väljer förskolläraryrket har gjort ett ganska traditionellt och oreflekterat val som kanske till och med gått i tradition inom familjen. ”De tar

inga större risker och i ett kapitalistiskt samhälle så är det risktagarna som ska belönas”. Han understryker att det är en ganska hård logik men förklarar att det handlar om marknadsekonomi, att om det är många som vill utbilda sig till något så kommer det att påverka lönen negativt därefter.

4.4 Anpassning och oro

I den kvinnodominerande verksamheten menar Mats att män har lätt för att “falla in i ledet” för att passa in. Att man är redan så “utanför” som man i förskolan att man gör allt för att passa in. Man gör det som förväntas av en man i situationen och kanske går ifrån att vara sitt riktiga jag. Han beskrev sitt eget utanförskap som en slags hinna, ”det känns som man är med i gemenskapen men om man kanske kommer in i personalrummet så blir det helt tyst”. Enligt Havung (2005) så handlar detta ”utanförskap” om barriärer och på grund av dessa barriärer så förhindras männens medverkan. Hon menar att förskolan som domineras av kvinnor kan få männen att känna sig utanför i den mån att de inte bjuds in i samtal som passar mannens intressen utan många gånger kan det vara, framförallt i personalrummet, att männen istället drar sig undan vilket också bidrar till att barriärerna inte syns (Havung, 2005).

Mats uttryckte i vår intervju att han de första fem åren bestämde sig för att inte aktivera sig i de lekar som förknippas med den stereotypa mansrollen. Han menade att han ville bli omtyckt men samtidigt bevisa att han kunde ge lika mycket omsorg som en kvinna och fokuserade då istället på att anpassa sig till den verksamhet som redan fanns. Erik berättade även han att i början kändes det som han hade något att bevisa. Dels det som Mats nämner om omsorg och anpassning men även att motbevisa de fördomar om pedofili som finns kring män i förskolan. Han tog upp ett pedofilfall i Kalmar och förklarade ”Åh det är liksom oroväckande och det är sådana grejer som jag alltid har i bakhuvudet. Att det faktiskt finns en möjlighet att föräldrarna tänker på det”.

Mats däremot, som utbildade sig till förskollärare under 70-talet berättade att han aldrig känt att han behövt bevisa sin oskuld utan som han uttryckte det så blev han lite som en hjälte på grund av sitt yrkesval. ”Det var coolt med könsbrytande på 70-talet” och han nämner också att när

pedofildebatten dök upp på allvar under mitten av 90-talet så hade han redan arbetat som förskollärare i 20 år så han kände aldrig riktigt att det rörde honom.

Behovet av att aktivt bevisa eller motbevisa de fördomar och föreställningar som finns, berättade Stina att precis som Mats hade hon aldrig känt av det. Men som hon uttryckte det, ”som tjej kan man nog ta upp ett barn i knät och mysa på ett mer naturligt sätt” och att oron från omgivningen var större om det gällde en man. Denna oro kring män blev också tydlig när Erik berättade om en situation på hans arbetsplats där det var en kvinna han inte kände igen som stod och lekte med barnen på gården. Han frågade de andra pedagogerna om någon kände till henne men möttes med svaret ”hon är väl en vikarie antar jag”, men det var ingen som visste vem det var och det var ingen som kände att det var nödvändigt att ta reda på det heller. Han fortsätter med att berätta om ett annat scenario han upplevt flera gånger, när det istället kommer en okänd man in på området. Då tar det inte lång tid innan det börjar viskas mellan pedagogerna ”vem är det, känner ni igen honom?”. Pedagogerna släpper allt de håller på med för att ta reda på vem den okända mannen är. Mannen ifråga har då inte ens varit aktiv med barnen utan endast ännat området men ändå skapat någon slags oro hos personalen som inte alls kändes vid när den främmande kvinnan aktivt lekte med barnen, utan då sågs det som naturligt. Denna situation kopplar vi till det som Hedlin (2006) kallar för könsstruktur. Att det är samhällets ramar och normer som bestämmer vad som anses vara acceptabelt och normalt, män ska finnas på vissa områden och kvinnor på andra (Hedlin, 2006). Förskolans kultur uppfattas som kvinnligt könsmärkt (Havung, 2000) och därför tolkar vi att kvinnor anses enligt samhällets normer vara naturliga i förskoleverksamheten på grund av den kvinnliga dominansen. I situationen som Erik beskriver kan detta vara anledningen till att ingen reagerade när det var en okänd kvinna inne på förskolan. Män som underrepresenterat kön i förskolan blir på så vis mer synliga och uppmärksammade just för att det inte är lika vanligt med män i förskolan. Detta kan vara anledningen till att reaktionerna blev så starka när det gällde en man.

4.5 Sammanfattning

Ett perspektiv av *mannen i arbetslaget* har varit att män skulle kunna bidra till en positivare stämning i arbetslaget och det ansågs bli mindre konflikter men också mindre skvaller. Sett från ett annat perspektiv blev det mycket skvaller ändå men stämningen blev mer positiv. Lundahl (2001) menar att flera undersökningar visar att en jämställd arbetsplats med båda könen ungefär lika representerade är trivsammare än en könssegregerad arbetsplats. Män upplevdes också få lättare arbetsuppgifter än de kvinnliga kollegorna och ofta slapp undan det som ansågs tråkigt. Enligt Holter (1973) kan denna fördelning av arbetsuppgifter ha att göra med könsdifferentiering att det föreligger en systematisk fördelning av arbete och karaktärsdrag efter kön. Havungs (2000) förklaring till detta i sin studie syftar till att kvinnors sysselsättningar på förskolan framför allt är förknippade med alla rutin- och omvårdnadssituationer. Männen deltagande i dessa situationer förstärker uppfattningen om att sysselsättningarna tillhör kvinnorna (Havung, 2000).

Några av männen upplevde att de lättare fick beröm än sina kvinnliga kollegor i arbetet. Detta kan tänkas bero på Wedins (2009) teori, att genus blir en norm som vi bekömar vår omvärld med. När vi möter människor, ser vi först och främst personen som man eller kvinna och därefter individ (Wedin, 2009). Deras prestationer bedöms då utifrån deras kön och inte deras individuella förmågor.

De manliga pedagogerna vi intervjuade upplevde att när de blev inbjudna till lekar eller aktiviteter så var det oftast av pojkarna och ofta till det som skulle kunna kallas för *manliga aktiviteter*. Flickorna ansågs mer självständiga än pojkarna och några av männen visste inte hur de skulle ta kontakt med flickorna. Odelfors (1998) beskriver pojkar som dominerande och därför får mer uppmärksamhet medan flickor är mer välanpassade.

De manliga pedagogerna ansåg sig ha samma intressen som pojkarna och därför blev det naturligt att de engagerade sig i deras lekar och aktiviteter såsom att bygga med lego och spela fotboll. Odelfors (1998) beskriver, att flickor och pojkar bemöts på olika sätt av vuxna, men också att flickor och pojkar anpassar sig till öppna och dolda regler på olika sätt.

Männen blev också tilldelade uppgifter utanför pedagogikens ramar, som att skruva upp hyllor eller skruva i lampor. De blir tilldelad det som Havung (2000) kallar för vaktmästarsysslor.

Manliga pedagoger ansågs bidra med något som saknades, de var en *resurs*. Det blev andra lekar för barnen, männen aktiverade barnen i form av fysiska aktiviteter. Havung (2005) skriver, att som manlig pedagog blir du exklusiv och förväntas bidra med andra saker än de kvinnliga kollegorna. Att de just var aktiviteter de ansågs bidra med kopplar vi till Birgerstams (1997) studie, hennes resultat visade att männen i förskolan definierade en stor del av sin kompetens efter vad de gör och framförallt vad de gör tillsammans med barnen.

Män i förskolan beskrivs även som fadersgestalter för visa barn, framförallt de barn som saknar manliga förebilder. En av de manliga pedagoger vi intervjuade kände även att barnen lyssnade mer när han sa till än om en av hans kvinnliga kollegor sa till. Det kan kopplas till det Havung (2000) tar upp i sin studie, att det finns könsrelaterade skillnader i mäns och kvinnors förhållningssätt till barnen. Hon menar att män hör ihop med respekt och att kvinnor har till vana att tjata vilket gör att barnen tillslut inte lyssnar (Havung, 2000). Ur ett politiskt perspektiv skulle fler män i förskolan kunna innebära högre lön för alla men om yrket blir mer eftertraktat och fler utbildar sig kommer det i sin tur påverka lönen negativt.

Som manlig pedagog finns det en strävan efter *anpassning* och en *oro* kring hur han agerar i mötet med barnen. Redan från början måste pedagogen bevisa att även män kan ta hand om barn men måste även tänka på hur han agerar för att inte bli misstänkt som pedofil. Det kan uppstå situationer där en kvinnlig pedagogs agerande kan anses naturligt medan en man i samma situation kan väcka oro och misstankar. Det kan kopplas till det som Hedlin (2006) kallar för könsstruktur. Att det är samhällets ramar och normer som bestämmer vad som anses vara acceptabelt och normalt, män ska finnas på vissa områden och kvinnor på andra (Hedlin, 2006). Som manlig pedagog måste personen aktivt bevisa eller motbevisa fördomar och försvara sitt yrkesval med annat än bara intresse. Manliga pedagoger i förskolan anses hamna i utanförskap på grund av den kvinnliga dominansen. Enligt Havung (2005) så handlar detta ”utanförskap” om barriärer och på grund av dessa barriärer så förhindras männens medverkan. Hon menar att förskolan som domineras av kvinnor kan få männen att känna sig utanför. (Havung, 2005)

4.5.1 Vår frågeställning

Om vi utgår från våra frågeställningar ”Vilka föreställningar och förväntningar finns kring män i förskolan?” och ” Hur kan det upplevas att arbeta i förskolan som man?” så finns det många skilda åsikter, framför allt i samhällsdebatten. I våra intervjuer med pedagogerna upplever vi att män beskrivs som väldigt uppskattade i förskolan men också att de skulle påverka både arbetslaget och verksamheten. Inte minst det som Stina nämner, att stämningen på avdelningen blir annorlunda och att hon kan se hur barnen uppskattar att det kommer en man till avdelningen. Hon pratar framför allt om fysiska lekar där många barn kunde bjudas in till samspel i till exempel fotboll eller hinderbanor av olika slag. Mannen här beskrivs som något som saknas i verksamheten och att mannen skulle kunna bli en förebild för vissa barn, framför allt för de barn som saknar manliga förebilder i sitt dagliga liv. Det problematiska enligt Havung (2005) är att med tanke på kvinnornas dominans i verksamheten är det svårt för de få männen i förskolan att bli något annat än en symbol för det kön som saknas. Som manlig pedagog i förskolan anses personen hamna i utanförskap. Detta ”utanförskap” handlar om barriärer och på grund av dessa barriärer så förhindras männens medverkan (Havung, 2005). Vilket kan bidra till att männen drar sig undan och blir ännu mer uteslutna från gemenskapen. En bidragande faktor till detta utanförskap är det som Hedlin (2006) kallar för könsstruktur. Att det är samhällets ramar och normer som bestämmer vad som anses vara acceptabelt och normalt, män ska finnas på vissa områden och kvinnor på andra (Hedlin, 2006). Havung (2005) påpekar hur förskolans kultur uppfattas som kvinnligt könsmärkt. Könsmärkningen bidrar enligt könsstrukturen att kan kvinnor anses naturliga och män onaturliga i förskoleverksamheten.

Utifrån vår empiri märkte vi att nästan alla vi varit i kontakt med har ansett att det är mer eller mindre olika arbetsuppgifter för en manlig och kvinnlig pedagog. En del nämner att män ”slipper” undan vad som kan anses som tråkiga arbetsuppgifter bara på grund av att de är män. Stina berättar att hon ibland har tänkt att hon kan ta blöjbytena för de ska inte den manliga pedagogen behöva göra, men hon kunde inte svara på varför hon tänkte så. Men även att männen ofta får ta på sig det som Havung (2000) kallar för vaktmästarsysslor, som att skruva upp hyllor eller bära möbler eller liknande även om de inte är särskilt tekniska eller händiga. Utan att

generalisera så säger det en del om vilka förväntningar och föreställningar som finns kring män överlag och vilken kompetens de antas tillföra, bara för att de är just män. Holter (1973) beskriver denna arbetsfördelning med begreppet könsdifferentiering och förklarar att arbetsfördelningen träder fram som en naturlag i samhället. Hon menar att föreställningar kring det som är biologiska kännetecken hos män och kvinnor lägger grunden för arbetsfördelningen, men också hur könsbundna karaktärsdrag utvecklas (Holter, 1973).

5 Diskussion

Från verksamheten har vi fått uppfattningen om att inställningen till män i förskolan är positiv och något som mer eller mindre efterlyses. Det har därmed inte bekräftat den motstridiga debatt som förs på olika internetforum. Där går vissa så långt som att de till och med vill förbjuda män att kunna arbeta på förskolor på grund av att majoriteten av övergrepp som sker i förskolan begås av män. Ett lite skämtsamt men ändå passande motargument var som vissa uttryckte, att det är män som står för majoriteten av alla brott i samhället så därför borde män inte få arbeta över huvud taget. Detta ”argument” användes av några användare på ett forum för att belysa att det inte är män som begår övergreppen på förskolor utan individer som råkar vara män.

5.1 Metoddiskussion

Vi använde oss av kvalitativa intervjuer i vår studie som vi spelade in och sedan transkriberade. Vi har intervjuat pedagoger i förskolan då vi ansåg att deras perspektiv skulle vara mest relevant för vår studie.

Från början var tanken att endast intervjua män, men när två från vår urvalsgrupp lämnade återbud så valde vi istället att inkludera en kvinna i urvalet, med tanken att få ett bredare perspektiv. De vi intervjuade hade vi varit i kontakt med och lärt känna tidigare under vår utbildning. Detta gjorde att vid några av frågorna så tog informanterna för givet att vi var införstådda med vad de menade, det kunde vara en referens till ett tidigare tillfälle vi varit på förskolan. Detta fick oss att fundera kring om det hade blivit en skillnad om vi inte haft någon som helst kontakt tidigare med de vi intervjuade. Det är möjligt att svaren hade blivit mer beskrivande och inte lika förgivettagna. Överlag är vi nöjda med vårt metodval och känner att de intervjuer vi genomförde var givande och våra informanter gav oss meningsfulla svar. Däremot känner vi att fler intervjuer än de fyra vi gjort hade bidragit till ett rikare material med fler tankar och intryck att analysera. Trovärdigheten och tillförlitligheten av vår studie hade därmed också ökat.

5.2 Resultatdiskussion

Vi har som tidigare nämnts gjort intervjuer med fyra personer som bestod av två manliga barnskötare, en kvinnlig förskollärare och en före detta manlig förskollärare. Vi hade som avsikt att intervjua ytterligare två manliga barnskötare som tyvärr blev inställda på grund av privata anledningar. Men utifrån vår studie har vi fått en inblick i hur det kan upplevas att arbeta som man i förskolan och även hur andra upplever män i förskolan. Det som kan ha påverkat vårt resultat är de olika utbildningsnivåerna och arbetserfarenheten hos informanterna. Vi tänker att om alla vi intervjuat hade varit förskollärare och haft mer erfarenhet av yrket kanske de funderat mer kring våra grundfrågor och därmed lett till mer reflekterande svar. Däremot det som vi tycker är intressant med denna blandning av informanter är att det har gett oss en generell och allmän bild som vi tänker kan spegla samhällsbilden på ett tydligare sätt.

Något som var återkommande i våra intervjuer med männen var att det fanns en slags ”dold” press på män i förskolan. Pressen grundar sig på de samhälleliga förväntningar och fördomar som finns kring män. Det är något vi själva känt igen när vi varit ute och arbetat i förskolan, att man känner sig indirekt utpekad som minoritet och därför måste bevisa att man faktiskt passar att arbeta med barn även som man. Den här känslan att behöva bevisa eller motbevisa de föreställningar eller fördomar som finns kring män tänker vi kommer dels från att historiskt sett så har barnomsorgen dominerats av kvinnor och gör det än idag men också på grund av pedofildebatten där det oftast är män som blir pedofilanklagade. Det gör att de män som söker sig till förskolan automatiskt gör som Havung (2000) kallar det, ett gränsöverskridande yrkesval.

Yrkets status tänker vi kan vara en anledning att så få män söker sig till förskolläraryrket. Ur det då historiska perspektivet att det är män som har chefspositioner och positioner med hög status (Hedlin, 2006). Män som väljer att bli förskollärare tar ett avstånd från ett traditionellt yrkesval för att istället ta del i en verksamhet som är historiskt och kulturellt varit dominerat av kvinnor (Havung, 2000). Detta kan då ses som en anledning till att vissa män inte väljer att söka sig till förskolläraryrket. Havung (2005) förklarar också att det kan skapa en osäkerhet i personens

identitet att utmana traditionella könsroller, och att det kan finnas en oro för att överta en kvinnlig identitet.

På ett familjelivs internetforum uttryckte vissa att män som söker sig till förskolläraryrket inte är riktiga män eller rent ut sagt onormala, då de ansåg att det inte var naturligt för män att ta hand om barn. Historiskt och kulturellt sett, kan man säga att dessa påståenden till viss del stämmer då kvinnan varit den som tagit hand om barnet medan mannen varit den som arbetat för att försörja familjen ekonomiskt. Men påståendena grundar sig på det som Holter (1973) kallar för könsdifferentierande normer, det vill säga normativa förväntningar på vad som anses kvinnligt och manligt. Det kan även kopplas till det som Havung (2005) kallar för genuskontrakt. Hon menar att i varje samhälle finns det kontrakt som är kulturellt nedärvda överenskommelser vilket bidrar till att yrken blir könsmärkta. Detta medför att män behöver argumentera och motivera sitt yrkesval på ett sätt som kvinnor aldrig behöver, det räcker då inte bara med att motivera med att man har ett intresse för yrket.

När vi följt dessa debatter på internetforumen så har vi lagt märke till en gemensam nämnare hos de båda kategorierna. De negativa fördomarna som skrivits om män i förskolan har inte alltid, men oftast varit av användare som förklarat att de inte är föräldrar eller är kopplade till förskolan på något sätt, medan de som försvarat männen oftast varit föräldrar eller pedagoger som kunnat förklara sina positiva erfarenheter av att möta eller arbeta med män i förskolan. Detta är inget vi kan säga med all säkerhet då internet är en plattform där man lätt kan utge sig för att vara någon annan och där vissa endast skriver för att provocera.

Vi har tänkt oss att denna studie ska bidra med en inblick i hur det kan upplevas att arbeta som man i förskolan och vilka föreställningar och förväntningar som finns. Studien kan vara relevant för både blivande förskollärare men även för arbetslag för att undvika att hamna i stereotypa könsroller. Enligt förskolans läroplan (lpfö 98/10) så ska förskolan motverka traditionella könsroller och könsroller och det tänker vi kan bli problematiskt om pedagogerna i arbetslaget inte är medvetna om hur de kan göra det. Med hjälp av vår studie kan vissa traditionella könsroller och könsroller tydliggöras och skapa en större förståelse hos arbetslaget.

5.3 Vidare forskning

För att fortsätta med vår studie har vi tänkt oss att man kan använda sig av fler informanter för att få ett mer statistiskt trovärdigt resultat. Utöver att öka mängden hade man även kunnat bredda urvalet genom att till exempel intervjua folk i olika städer i hela Sverige för att se om skillnader ur ett geografiskt perspektiv påverkar resultatet.

Ett tillvägagångssätt för att fortsätta på vår studie har vi tänkt att man kunde följa ett arbetslag med både manliga och kvinnliga pedagoger under en längre tid, gärna från början. Sedan följa utvecklingen och observera vilka roller som tas och vilka könsstrukturer som bildas. Utifrån den empirin analyserar man sen kring vilka aspekter som påverkar, är rollerna tagna på grund av individuellt intresse eller tilldelat beroende på pedagogernas kön.

Referenslista

- Alvehus, Johan (2013). *Skriva uppsats med kvalitativ metod: en handbok*. Stockholm: Liber.
- Arvidsson, Maj & Öhman, Margareta (1999). De stora orden – Gör vi det vi tror vi gör? Om ett utvecklingsarbete i Majorna. Skolverket (red.). *Olika på lika villkor: en antologi om jämställdhet i förskolan*, 53-60. Stockholm: Statens skolverk.
- Birgerstam, Pirjo (red.) (1997). *Kvinnligt och manligt i förskolan*. Lund: Studentlitteratur.
- Connell, Raewyn (1999). *Maskuliniteter*. Göteborg: Daidalos.
- Forsberg, Ulla (1998). *Jämställdhetspedagogik: en sammanställning av aktionsforskningsprojekt*. Umeå: Umeå universitet, Pedagogiska institutionen.
- Havung, Margareta (2000). *Anpassning till rådande ordning: en studie av manliga förskollärare i förskoleverksamhet*. Diss. Lund: Lunds universitet.
- Havung, Margareta. (2005). Möjligen är det så att man är lite exklusiv – mannen i kvinnornas förskola. Marie Nordberg (red.). *I Manlighet i fokus – en bok om manliga pedagoger, pojkar, och maskulinitetsskapande i förskola och skola*, 41-66. Stockholm: Liber.
- Hedlin, Maria (2006). *Jämställdhet, en del av skolans värdegrund*. Stockholm: Liber.
- Holter, Harriet (1973). *Könsroller och samhällsstruktur*. Stockholm: Prisma.
- Lundahl, Maja (2001). Feminisering av skolan – och om försök att bryta trenden. Malmö Högskola (red.). *Genusperspektiv på förskola, skola och utbildning: några inlägg från en arbetsgrupp på lärarutbildningen*, 34-47. Malmö: Lärarhögskolan.
- Skolverket (2010). *Läroplan för förskolan Lpfö 98*. Reviderad (2010). Stockholm: Skolverket.
<http://www.skolverket.se/publikationer?id=2442>

Svaleryd, Kajsa. (2005). Genuspedagogik – ett sätt att förändra verksamheten. Marie Nordberg (red.). *I Manlighet i fokus – en bok om manliga pedagoger, pojkar, och maskulinitetsskapande i förskola och skola*, 190-207. Stockholm: Liber.

Tallberg Broman, Ingegerd (2001). Genusperspektiv på skola, utbildning och omsorg. Malmö Högskola (red.). *Genusperspektiv på förskola, skola och utbildning: några inlägg från en arbetsgrupp på lärarutbildningen*, 8-26. Malmö: Lärarhögskolan.

Tallberg Broman, Ingegerd (2002). *Pedagogiskt arbete och kön: med historiska och nutida exempel*. Lund: Studentlitteratur.

Wedin, Eva-Karin (2009). *Jämställdhetsarbete i förskola och skola*. Stockholm: Norstedts juridik.

Elektroniska källor

Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning. (2002). Stockholm: Vetenskapsrådet.

Tillgänglig på Internet: http://www.cm.se/webbshop_vr/pdf/etikreglerhs.pdf

LaMotte, Joakim (2014-04-14). *Förskola med manliga förskolelärare?*

<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=1637&artikel=5836487>

Internetforum (2014-04-06)

<http://www.familjeliv.se/Forum-4-362/m72946090.html>

Bilaga 1

- Bakgrund, vem är du? Tidigare erfarenheter?
- Varför har du valt yrket?
- Hur har du blivit bemött, både vardagsliv och arbetsliv?
- Vad tycker vänner/familj kring ditt yrkesval?
- Har du blivit olika bemött på grund ditt kön?
- Har du upplevt att du fått några fördelar, nackdelar pga. ditt kön?
- Märker du någon skillnad i möten med barn,
- Märker du någon skillnad i möten med föräldrar? (föräldrar till pojke/flicka, skillnad?)
- Märker du någon skillnad i möten med kollegor?
- Tycker du män tillför något som inte kvinnor kan. Tvärtom?
- Vad finns det för föreställningar, fördomar kring män i förskolan?
- Hur tycker du media speglar män i förskolan?
- Egna tankar?